

Referències bàsiques

- BOLÒS, Oriol de (1957) *Les zones de vegetació de Catalunya*. Barcelona: IEC, Societat Catalana de Geografia.
- (1958) “Sòl i vegetació”, dins: Lluís Solé Sabarís [ed.] *Geografia de Catalunya*, vol. I, p. 225-266. Barcelona: Aedos.
- (2001) *Vegetació dels Països Catalans*. Terrassa: Aster.
- BOLÒS, Oriol de; Ramon M. MASALLES (1983) *Mapa de la vegetació de Catalunya escala 1:50.000. Full núm. 33. Banyoles*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BOLÒS, Oriol de; Josep VIGO; Jordi CARRERAS (2004) *Mapa de la vegetació potencial de Catalunya 1:250.000*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- CASTELLÓ, Joan Ignasi (2017) *El bosc immobilitzat. Evolució històrica i anàlisi crítica de la política forestal catalana (1980-2014)*. Lleida: Pagès editors.
- FOLCH, Ramon (1980) *La vegetació dels Països Catalans*. Barcelona: ketres.
- PANAREDA, Josep M.; Josep PINTÓ; Josep M. RABELLA (2000) *Los mapas de vegetación de Cataluña*. Terrassa: Aster.

Uns paisatges vegetals en constant transformació

És tan obvi que tot el planeta es troba immers en un procés de canvi climàtic com que aquesta circumstància no és excepcional, sinó que el clima sempre està canviant, per bé que hi ha períodes més estables i fases que es produeix un punt d'inflexió o un canvi de tendència que en comporta una acceleració, com sembla que succeeix en el moment present. I si les condicions ambientals són canviant, també ho és el paisatge vegetal.

Efectivament, i al marge de quina sigui la causa que el clima variï, unes condicions ambientals diferents tenen com a conseqüència que la vegetació s'hi hagi d'acomodar, ocupant nous espais ara adequats per a aquelles formacions i desapareix-

xent dels indrets que els han deixat de ser idonis. Al capdavall, llevat que els nous paràmetres siguin incompatibles amb la presència de vegetació (podem pensar en valls ocupades per llengües glacials), el que s'ha anat produint en cada indret concret és una variació en les proporcions i en la composició de les cobertes vegetals. Tanmateix, la inèrcia de les formacions vegetals s'allarga en el temps i, en funció de la seva resiliència, aquests reemplaçaments poden ser molt lents, la qual cosa provoca la presència de tàxons en espais on no esperaríem trobar-los. En aquestes circumstàncies, la transició d'un paisatge vegetal vers un altre va molt a poc a poc i contempla un sens fi d'estadis intermedis, amb la coexistència d'espècies que, en la maduresa de l'ecosistema, probablement no trobaríem plegades. Maduresa, però, que és molt difícil de tro-

bar en un territori tan antigament i profundament transformat com el català. Efectivament, hi ha recerques que han demostrat la relativa joventut de boscos que semblaven vells.

Això no obstant, quan les perturbacions són produïdes per l'espècie humana arran de la gestió que fa sobre el territori, els canvis poden adquirir un ritme vertiginós si es tracta d'una voluntat d'intervenir activament sobre l'espai. Per contra, quan la transformació del paisatge és causada per la disminució o la desaparició de l'activitat, en definitiva, per l'abandonament d'aquell territori, s'hi establirà una dinàmica molt més lenta. Per posar un exemple: en un Holocè incipient, quan les societats antigues van voler dedicar els espais més alts de les muntanyes per a dur-hi el bestiar a pasturar durant l'estació favorable, van utilitzar el foc per a substituir els boscos de major altitud per prats. Es tractava d'una intervenció dràstica que provocava un canvi important. En les etapes de la història que aquests espais han estat abandonats parcialment o totalment es produeix una recuperació d'aquestes zones per part del bosc, però a un ritme més lent i que només es podria intentar accelerar tornant-hi a intervenir activament, tot i que una vegada pertorbat el sistema mai no torna a ser com abans i per això, sovint accions de repoblació forestal o altres mecanismes de restauració del sistema ecològic, no han reeixit.

Aquestes intervencions i transformacions amb una història mil·lenària no deixen de provocar un rejuveniment constant, per bé que en el nostre territori ara predomina la fase d'abandonament. I si fins fa unes dècades aquest abandonament del territori anava estretament lligat als fenòmens de despoblament rural, ja fa anys que la reorientació de l'economia d'aquestes zones cap a sectors diferents al primari, juntament amb la possibilitat de teletreballar (opció que podria estendre's arran de la pandèmia), té com a conseqüència que l'augment de població en l'àmbit rural que es produeix darrerament, en general no comporti una recuperació de l'activitat sobre el territori dels espais abandonats.

Tal com s'apunta en el títol, la coincidència dels diversos factors que s'han esmentat dona lloc que els paisatges vegetals de Catalunya es trobin en constant transformació, la qual cosa facilita la presència d'un mosaic amb una diversitat d'ambients que, considerant-ne tot el conjunt, pot ser més ric en biodiversitat. A més, probablement les etapes de transició d'un paisatge vers un altre hi aportin un valor naturalístic afegit. Aquesta riquesa serà més gran en la mesura que vetllem per mantenir la coexistència d'espais protegits (amb una intervenció mínima o nul·la) i territoris gestionats activament.

Joan Manuel Soriano